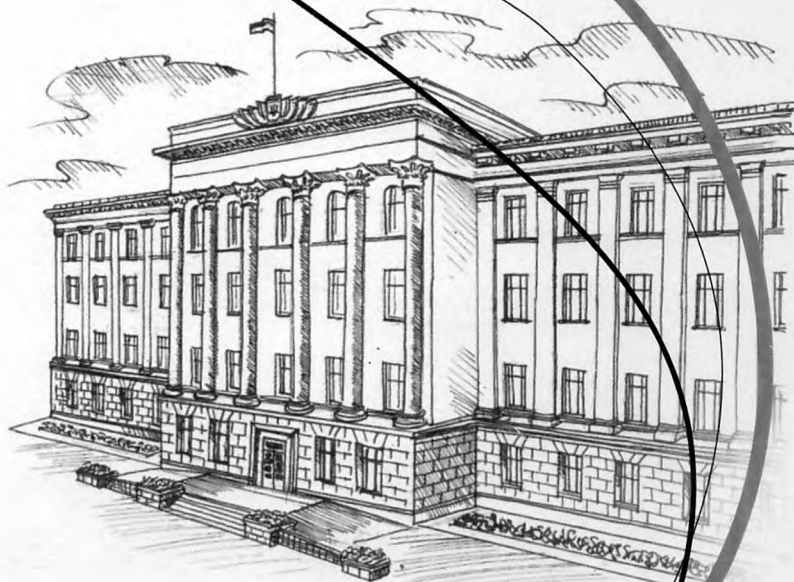

НАУКОВИЙ ВІСНИК

ISSN 1729-360X

іаїнки

ологічні

и

СЛОВНИК

ва

НОВА

АВСТВО

6 2000

розділові запитання, використані в чоловічому реєстрі, містять тактики “позитивної ввічливості” (59,6 %) та кооперативні тактики (27,2 %). Проте у ньому використовуються і тактики “негативної ввічливості” (5,1 %), і конфронтаційні тактики (8,1 %);

у жіночому реєстрі переважають розділові запитання із “позитивною ввічливістю” (67 %) і ративними тактиками (25,9 %). Майже відсутні конфронтаційні розділові запитання (4,7 %) та іння із “негативною ввічливістю” (2,4 %).

еобхідність подальших досліджень полягає у перспективі розгляду розділових запитань із зору інших соціолінгвістичних факторів, наприклад вікова, освітня, статусна опозиції тощо.

Література

- Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 264 с.
- Пшеничникова А. Гендерные спецификации вежливости в императивных высказываниях в американской лингвокультуре : сб. ст. по материалам междунар. науч.-практ. Интернет-конф. – Тобольск : Изд-во ТГПИ им. Д. И. Менделеева, 2008. – С. 110–113.
- Рябов О. В. Гендерные аспекты межкультурной коммуникации : Социально-философский анализ // Гендерные исследования в лингвистике, литературоведении и теории коммуникации. – М. : Рудомино, 2000. – С. 37–46.
- Смирнова Е. В. Гендерные и социокультурные особенности коммуникации // Лингвистика и межкультурная коммуникация. – Воронеж : Вестн. ВГУ, 2005. – 2. – С. 131–138.
- Табурова С. К. Реплики депутатов Бундестага как речевые акты // Гендерный фактор в языке и коммуникации. – М. : Изд-во МГЛУ, 1999. – С. 107–131.
- Халеева И. И. Гендер как интрига познания // Гендерные исследования в лингвистике, литературоведении и теории коммуникации. – М. : Рудомино, 2000. – С. 9–18.
- Brown P., Levinson S. Universals in Language Use : Politeness phenomena // Goody E. N. Questions and politeness : Strategies in social interaction. – Cambridge : Cambridge University Press, 1978. – 56–289 p.
- Holmes J. The Functions of Tag Questions // English Language Research Journal. – 1982. – Vol. 3. – P. 40–65.
- Lakoff R. Language and Women's Place. – N. Y. : Harper Colophon, 1975. – 328 p.
- Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvic J. A Comprehensive Grammar of the English Grammar. – London : Longman, 2000. – 1779 p.
- Tottie G., Hoffman S. Tag Questions in British and American English. – Journal of English Linguistics. – 2006. – Vol. 34. – 4. – P. 1–29.

Джерела ілюстративного матеріалу

- Adams D. Mostly Harmless – <http://www.greylib.align.ru>
- Fielding H. Bridget Jones Diary – <http://www.greylib.align.ru>
- Francis D. Come to Grief – <http://www.greylib.align.ru>
- Peters E. One Corpse Too Many – <http://www.greylib.align.ru>
- Spector C. World Without End – <http://www.greylib.align.ru>
- Wodehouse P. G. A Damsel in Distress – <http://www.greylib.align.ru>

Статтю подано до редколегії
31.03.2009 р.

33

О. Р. Крехтяк – асистент кафедри іноземних мов
для природничих факультетів Львівського національного
університету імені І. Франка

Дискурс образних порівнянь у чоловічому мовленні оповідача (на матеріалі оповідань Д. К. Оутс)

*Роботу виконано на кафедрі іноземних мов
для природничих факультетів ЛНУ ім. І. Франка*

статті проводиться аналіз образних порівнянь у чоловічому мовленні на прикладі творчості американське письменниці Д. К. Оутс. Розглядаються оповідання, написані від першої особи одного з головних чоловічих персонажів.

ключові слова: чоловічий дискурс, концепт, оповідач від першої особи, комунікант, контекст, образне мовлення.

Крехтяк О. Р. Дискурс образних сравнень в мужской речи повествователя (на материале рассказов Д. К. Оутс). В статье проводится анализ образных сравнений в речи персонажей-мужчин на примере творчества американской писательницы Д. К. Оутс. Рассматриваются рассказы, написанные от первого лица одного из основных персонажей мужского рода.

Ключевые слова: мужской дискурс, концепт, повествователь от первого лица, коммуникант, контекст, образное сравнение.

Krekhtyak O. R. Simile Discourse in Male Narration (on the Basis of J. C. Oates' Stories). The article deals with the analysis of simile in male narration of American woman writer Joyce Carol Oates. The stories written by the first-person narrator, one of the main characters, are the object of the research.

Key words: male narration, concept, the first-person narrator, communicator, context, simile.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасна лінгвістика тяжіє до вивчення гендерної комунікативної поведінки й зосереджує увагу не лише на розбіжностях у мовленні чоловіків і жінок, а й на соціально-психологічних чинниках (ситуація спілкування, соціальний стан, стать, вік, рівень освіти), що їх зумовлюють.

Матеріалом цього дослідження вибрано збірку оповідань Д. К. Оутс "Faithless". Об'єктом дослідження слугує виклад тексту від першої особи однини. **Мета** – дослідити роль порівнянь у дискурсі чоловічого мовлення на основі контексту; проаналізувати концепти порівнянь у комунікативній стратегії чоловіків.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. В процесі комунікації комунікативна стратегія мовця залежить від мовних дій комуніканта і від дискурсу, який постійно змінюється. Під комунікативною стратегією розуміють ланцюг рішень мовця, комунікативних виборів мовних дій і мовних засобів, це сукупність ціленаправлених дій у моделі породження і розуміння дискурсу [4, 193–194]. Процес пізнавальної діяльності індивіда передбачає накопичення ним нової інформації та відповідну її модифікацію. У людській "когніції" закладені універсальні пізнавальні стратегії, що вміщені у мозку індивіда й задані самою його біологічною структурою, забезпечуючи нормальне існування особи в оточуючому інформаційному просторі [3, 34]. Коли йдеться про отримання, переробку, збереження й використання знань, формування думки та оцінки навколишнього світу, припускають одночасно існування різних форм їхньої репрезентації в мозку людини у вигляді певних структур свідомості. Такими структурами виступають *концепти*, які дозволяють пов'язати смисл слова у словнику та у процесі комунікації [2, 99]. Семантично концепт являє собою деяку абстракцію, що узагальнює значення ряду своїх реалізацій. До семантичної структури концепту належать усі ознаки поняття (ядро концепту), а також його вихідна форма (етимологія), стиснена до основних ознак змісту історія, сучасні асоціації, уявлення, оцінки, переживання тощо [5, 28]. У свідомості людини концепт породжується на основі результатів практичної діяльності, пізнання та оцінки об'єктивного світу [6, 19]. При цьому будь-який концепт виникає у формі образу, який здатен просуватися ступенями абстракції. Концепт як невід'ємна частина світогляду певного етносу є "згустком культури" в індивідуальній свідомості, тим, у вигляді чого культура входить у ментальний світ особистості. Крім того, за посередництва концепта людина поринає в культуру і може впливати на неї [1, 11].

Мовний матеріал у художньому творі складається з багатьох аспектів, серед яких є мовленнєва структура тексту, що передбачає наявність двох планів мовлення: мовлення наратора та мовлення персонажів. Наратор – категорія комунікативного, лінгвістичного плану. Вона є другим **Я** автора, але діалектично пов'язане не з реальним **Я**. Кожен новий твір – це кожен новий наратор. Множинність нараторів спонукає до їх систематизації, до визначення певних нараторських типів. Найяскравішою рисою нарації (і наратора водночас) є граматичний показник особи, від якої ведеться виклад. Д. К. Оутс удається до мовного оформлення тексту від першої та третьої осіб однини. Спосіб викладу від першої особи прийнято називати суб'єктивним, адже в художньому тексті граматично актуалізується чиєсь **Я** – автора чи іншого персонажа.

Канвою для дослідження ролі образних порівнянь у чоловічому мовленні слугують три оповідання зі збірки "Faithless": "The Vampire", "In *Copland*" та "Death Watch", оскільки в кожному з них присутній персональний наратор у формі "я" (I) із суб'єктивною формою нарації. Образні порівняння сприяють розгортанню контексту, відтворюючи події, факти та фізичні характеристики людини, передані зрілими комунікантами-чоловіками (44–45 років), комунікативна стратегія яких

спрямована на досягнення чіткої мети: висловити свою, чоловічу точку зору на події тексту. Незважаючи на освіченість оповідачів (журналісти із "In *Copland*" та "Death Watch"), у їх мовленнєвому потоці переважає проста, розмовна мова, загострене відчуття помсти, покарання.

Таблиця 1

Концепти образних порівнянь у чоловічому мовленні на основі збірки "Faithless"

Концепт		Кількість прикладів	% від загальної кількості
Зовнішній вигляд	Чоловік	18	7,9
	Жінка	8	3,5
Зло		20	8,7
Влада		15	6,5
Загальна кількість		61	26,6
Усього			100

Згідно з даними табл. 1, образні порівняння, концептом яких є **зовнішній вигляд людини** (26 прикладів – 11,4%), містять в собі гендерне розгалуження: **чоловік – жінка**. У дискурсі порівнянь із вмістом чоловічого мовлення концепт **чоловік** – 18 прикладів (7,9 %) набуває досить грубих рис завдяки маркерам негативної семантики: "*Face boiling up like a tomato ready to burst, if something made him angry*" [7, 287]. Порівняльна конструкція – *like a tomato ready to burst* – як помідор, готовий бризнути – відтворює злість агресивного чоловіка водночас, трудолюбивого: "*A big tall fattish man with gingery hair and beard, bib overalls splattered with what looked like paint or manure...*" [7, 288]. "*My sky-blue eyes women seemed to adore are now a grubby blue like stained pebbles. My contact lenses don't fit the way they used to but irritate my eyes so that it looks as if I have a perpetual allergy...*" [7, 375] – втрата сил, ослаблення побитого копами оповідача-репортера, відтворена ним у самоописі з використанням емоційно-насичених порівнянь: "*I'm a game-object like a football. I'm sobbing, crawling across the blood-slick floor*" [7, 385]. Оповідач усвідомлює жорстокість копів, які не відрізняють людини від предмета.

Тому виключно негативно оцінюється героєм-оповідачем зовнішність копів в оповіданні "In *Copland*": "*Their flushed faces are broad as shovels, ...his eyes are fixed on you like icepicks... Their heads are round and heavy as bowling balls and their bodies are built like fire hydrants. Yet they can be startlingly quick on their feet, as killer rhinos and elephants are quick on their feet*" [7, 377].

Таке нашарування порівнянь інтенсифікує почуття ненависті до копів, які нізачо побили оповідача-журналіста, розважаючись у кафе *Copland*.

Зверхня грубість з уст чоловіків-оповідачів спостерігається в дискурсі порівнянь, концептом яких є **жінка** – 8 прикладів (3,5 %). Принизливо засуджується оповідачем жінка, котра зраджує чоловікові: "*She's wearing a gauzy cream-colored dress like a nightgown and her hair in ringlets like a little girl's, and her eyes like an owl's ringlet in mascara, and there was this hungry, ugly lipstick mouth of hers I couldn't stop staring at*" [7, 305]. Поєднання образних і логічних порівнянь у цьому контексті імплікує невірність дружини, акцентуючи увагу на яскравості її косметики.

Порівняння та порівняльні конструкції, які слугують експресивному вираженню зовнішності жінки, містять у собі постійний негативний відтінок: "*The taste of her mouth was like something rotten. Like you'd imagine old, stale blood – ugh!*" [7, 307]. "*Her eyes were manic-bright and her mouth crimson like a wound*" [7, 309]. "*Throuth the rifle scope the woman's head silhouetted by light drifts like a wayward ballon*" [7, 282]. "*Throuth the rifle scope the woman's head large as a dinner plate*" [7, 283].

За даними спостереженнями, концепт **жінка** виділяється з ряду інших вживанням комунікативних-чоловіками виключно грубих, асоціативно непок'єднаних порівнянь.

Концепт **зло** – 20 прикладів (8,7 %) становить наступну за чисельністю групу образних порівнянь, у якій комунікативна стратегія чоловічого мовлення направлена на деталізацію зображення негативних ситуацій: "*The rising of terror like backed-up sewage*" [7, 384]. Зіставлення цих лексичних маркерів у порівнянні імплікує швидкість, темп, оскільки оповідач відчув раптовий жах, дивлячись

на неадекватну поведінку копів. У мікроконтексті: “No, I don't cast any blame on Carlin. I believe he was enthralled – enchanted. Like under an evil spell. He'd been sick with MS – that's multiple sclerosis, in case you don't know” [7, 295] захворювання склерозу сприймається як таке, що походить від чогось злого. “Hundreds of us made to sit like zombies in rows and wait hour after hour, day after day, until the week of jury duty is concluded...” [7, 291] – у порівняльній конструкції *made to sit like zombies in rows* – змушених сидіти як зомбі в рядах – концепт зла відображається у пригніченості, зневажанні робітників, яким не виплачували їх мізерну зарплатню.

Третю, найменш чисельну групу – 15 прикладів (6,5 %), налічує концепт **влада**: “Rafe might've looked like a shambling bear in those overalls, and his facial expression sort of dazed and glassy-eyed, but like a bear the man could move fast when motivated” [7, 292]. Сила, витривалість чоловіка, швидкість його рухів прирівнюється до сили ведмедя. “I'm skilled at my job, working with my brains and my hands and when I'm working I'm focused like a laser beam...” [7, 285] – порівняння образно відображує зосередженість чоловіка на своїй роботі, прив'язаність до неї. “It just seems as if my brain's been revved up lately, like a machine working faster and more efficiently” [7, 316] – самозадоволення оповідача від уміння дати вагоме пояснення в суді.

Висновок. Згідно із проаналізованими концептами, у дискурсі чоловічого мовлення більшість образних порівнянь концентрується навколо ключового концепту зло (8,7 %). Комунікативна стратегія чоловіків тяжіє до відтворення особливо грубих виразів, закладених у порівняннях, концептом яких є жінка (3,5 %). Концепти **чоловік** та **влада** мають лояльний характер, оскільки їх характеристика має частково негативне зображення.

Література

1. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. – Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1996. – 104 с.
2. Залевская А. А. Введение в психолингвистику. – М. : Рос. гос. гуманитар. ун-т, 1999. – 382 с.
3. Кубрякова Е. С. Начальные этапы становления когнитивизма : Лингвистика – Психология – Когнитивная наука // Вопр. языкознания. – 1994. – № 4. – С. 34–47.
4. Макаров Л. М. Основы теории дискурса. – М. : Гнозис, 2003. – 280 с.
5. Маслова В.А. Лингвокультурология. – М. : Издат. центр “Академия”, 2001. – 208 с.
6. Ольшанский И. Г. Концепт – Значение – Межкультурная коммуникация. К методологии лингво-когнитивного анализа // Филология и культура : материалы III-й междунар. науч. конф. 16–18 мая 2001 г. / отв. ред. Н. Н. Болдырев ; ред. кол. : Е. С. Кубрякова, Т. А. Фесенко, Е. В. Милосердова, В. Б. Гольдберг и др. – в 3 ч. – Ч. 2. – Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2001. – С. 18–19.
7. Oates J. C. Faithless. Tales of Transgression. – New York. 2002. – 390 p.

Статтю подано до редколегії
01.04.2009 р.

УДК 811.111'27:801.6

Л. В. Мудрик – кандидат філологічних наук, доцент
кафедри практики англійської мови Волинського
національного університету імені Лесі Українки

Соціолінгвістичні аспекти просодичної організації англійського поздоровлення

Роботу виконано на кафедрі практики
англійської мови ВНУ ім. Лесі Українки

Статтю присвячено вивченню просодичної експлікації деяких соціолінгвістичних чинників на матеріалі поздоровлень в англійському діалогічному мовленні. Визначається низка інваріантних супрасегментних ознак, що просодично виокремлюють висловлення-поздоровлення в окремий комунікативно-прагматичний тип ви-